

Rolnummer 6444
Arrest nr. 108/2017 van 5 oktober 2017

A R R E S T

In zake : het beroep tot vernietiging van de artikelen 8 tot 17, 123 en 126 van de wet van 4 mei 2016 houdende internering en diverse bepalingen inzake Justitie, ingesteld door de vzw « Ademloos » en anderen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters E. De Groot en J. Spreutels, en de rechters L. Lavrysen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke en F. Daoût, bijgestaan door de griffier F. Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter E. De Groot,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van het beroep en rechtspleging

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 6 juni 2016 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 7 juni 2016, is beroep tot vernietiging ingesteld van de artikelen 8 tot 17, 123 en 126 van de wet van 4 mei 2016 houdende internering en diverse bepalingen inzake Justitie (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 13 mei 2016) door de vzw « Ademloos », de vzw « Straatego », P.M., G.L., C.S., M. V.K., J.C., D.M., F.B. en J.W., bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. P. Vande Castele, advocaat bij de balie te Antwerpen.

De Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. J. Vanpraet en Mr. Y. Peeters, advocaten bij de balie te Brugge, heeft een memorie ingediend, de verzoekende partijen hebben een memorie van antwoord ingediend en de Ministerraad heeft ook een memorie van wederantwoord ingediend.

Bij beschikking van 7 juni 2017 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers L. Lavrysen en J.-P. Snappe te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 21 juni 2017 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak op 21 juni 2017 in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. In rechte

- A -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

A.1. De Ministerraad betwist het belang van de verzoekende partijen. Zij zouden niet persoonlijk, rechtstreeks en ongunstig worden geraakt door een hervorming die het mogelijk maakt voor de gerechtsdeurwaarders om, naast de bestaande manieren van betekening, voortaan elektronisch te betekenen. De eerste twee verzoekende partijen tonen overigens niet aan dat hun maatschappelijk doel door de bestreden bepalingen kan worden geraakt, noch dat de bestreden bepalingen een invloed kunnen uitoefenen op procedures waarin zij als vereniging betrokken zijn.

A.2. De bestaande manieren van betekening worden weliswaar behouden, zo menen de verzoekende partijen, maar de dagvaardende partij of diens gerechtsdeurwaarder kiest de vorm van betekening en kan de elektronische betekening dus opleggen zonder instemming van de gedagvaarde persoon. De verzoekende partijen verliezen met andere woorden het recht op de waarborgen van de klassieke betekening. Sommigen van hen zijn betrokken in geschillen voor de burgerlijke rechtbank. Anderen zijn hoogbejaard en beschikken niet over een internetverbinding. De ingevoerde regeling zou niet kunnen waarborgen dat elke verzoekende partij daadwerkelijk via elektronische weg de betekening kan ontvangen van een akte van rechtspleging die op hem betrekking heeft. In tegenstelling tot de klassieke betekening, kan de elektronische betekening 's nachts, in het weekend en op feestdagen plaatsvinden.

De bestreden bepalingen kunnen ook de situatie van de advocaten die hun medewerking verlenen aan het procesverloop op rechtstreekse en ongunstige wijze raken, zodat voor sommige verzoekende partijen de uitoefening van hun beroep en hun aansprakelijkheid in het gedrang kunnen worden gebracht.

De verzoekende verenigingen merken op dat zij hun maatschappelijk doel ook nastreven door het instellen van vorderingen. Als mogelijke gedagvaarde partij doen zij bovendien blijken van een persoonlijk belang bij de vernietiging van de bestreden bepalingen.

Ten gronde

A.3. Het enige middel is afgeleid uit een schending van de artikelen 10 tot 13, 23 en 32 van de Grondwet, afzonderlijk genomen en in samenhang gelezen met de artikelen 144, 145, 151 en 157 van de Grondwet, met de artikelen 5, 6, 8, 13 en 14 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, met de artikelen 9, 14 en 17 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, met de artikelen 7, 8, 20, 21, 47, 48 en 52 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, met de artikelen 1 tot 5, 9, 12 tot 14, 19, 22, 26 en 28 van het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, met de artikelen 15 en 23 van het herziene Europees Sociaal Handvest, met het recht op een eerlijk proces, met de rechten van verdediging, met het recht op toegang tot een rechter, met het recht op gelijkheid van wapens en met het recht op bescherming van de gezondheid.

A.4.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het recht op eerbiediging van het privéleven doordat de overheid een uniek gerechtelijk elektronisch adres toekent aan natuurlijke personen en rechtspersonen, doordat de gebruikte infrastructuur de veiligheid en betrouwbaarheid van de elektronische betekening niet zou waarborgen en doordat de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders een lijst van adressen van elektronische woonstkeuze mag bijhouden die de gerechtsdeurwaarders in uitvoering van hun opdracht kunnen raadplegen. De bestreden bepalingen zouden niet voldoen aan de vereisten vermeld in artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens. De door de Ministerraad opgegeven doelstelling zou niet tot de wettige doelstellingen behoren die limitatief in dat verdragsartikel zijn opgesomd. Het zou bovendien volstaan dat de gerechtsdeurwaarders de woonplaats van de geadresseerde in het rijksregister kunnen opzoeken en hem op dat adres een akte aan de persoon betekenen. De bestreden bepalingen zouden ook het recht op een eerlijk proces en de rechten van verdediging schenden.

A.4.2. De Ministerraad is van oordeel dat de inmenging in het recht op eerbiediging van het privéleven een wettige doelstelling nastreeft en noodzakelijk is in een democratische samenleving. Door de vele waarborgen waarin de wetgever heeft voorzien, is de inmenging redelijk verantwoord en evenredig tot het nagestreefde doel. De Ministerraad wijst ook erop dat de toewijzing van een gerechtelijk elektronisch adres een bijkomende beslissing vergt van de bevoegde overheid die afhankelijk zal zijn van de verwachte veranderingen inzake beschikbaarheid van de noodzakelijke infrastructuur en van de vaardigheden en kennis die nodig zijn om die infrastructuur te gebruiken. Voorts tonen de verzoekende partijen niet aan in welk opzicht de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces en de rechten van verdediging schenden. Zij staan net ten dienste van het recht op een eerlijk proces en zijn noodzakelijk om de efficiëntie van de rechtsbedeling te verhogen. De grief van de verzoekende partijen dat de gebruikte infrastructuur de veiligheid en betrouwbaarheid van de elektronische betekening niet zou waarborgen, mist volgens de Ministerraad elke grondslag.

A.5.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen de waarborg van de aan de wetgever voorbehouden bevoegdheden doordat het gerechtelijk elektronisch adres door de «bevoegde overheid» wordt toegekend, zonder dat de wetgever zelf die «bevoegde overheid» bepaalt, en doordat de Koning wordt toegestaan de door de wetgever bepaalde termijn van dertig jaar voor het bewaren van de gegevens van een elektronische betekening te verkorten. De wetgever machtigt de Koning immers om een procedure vast te stellen op grond waarvan de voormelde gegevens onder de door Hem bepaalde voorwaarden op een eerder tijdstip uit het register kunnen worden verwijderd. De artikelen 12, 13, 22, 32, 144, 145, 151 en 157 van de Grondwet en de artikelen 6 en 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens zouden evenwel vereisen dat de wetgever zelf de voormelde voorwaarden en de gehele rechtspleging vaststelt. Door een categorie van personen die waarborg van een wetgevend optreden te ontzeggen, zou de wetgever ook het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie schenden.

A.5.2. De Ministerraad is van oordeel dat het tot de bevoegdheid van de Koning behoort om de bevoegde overheid aan te duiden die het unieke elektronische adres zal toekennen, alsook om een procedure vast te stellen

op grond waarvan de gegevens van een elektronische betekening uit het Centraal register kunnen worden verwijderd. In beide gevallen is de machtiging immers voldoende nauwkeurig omschreven en heeft ze enkel betrekking op de uitvoering van maatregelen waarvan de essentiële elementen door de wetgever zelf zijn geregeld, meer bepaald het principe dat aan de natuurlijke personen en rechtspersonen een uniek gerechtelijk elektronisch adres zal worden toegekend en het principe dat gegevens van een elektronische betekening na verloop van een periode van minder dan dertig jaar uit het Centraal register kunnen worden verwijderd. De machtigingen zouden geen betrekking hebben op de aangelegenheden die krachtens de artikelen 12, 13, 32, 144, 145, 151 en 157 van de Grondwet door de wetgever moeten worden geregeld. Ook artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en de artikelen 10 en 11 van de Grondwet zouden niet geschonden zijn.

A.6.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces en het gelijkheidsbeginsel doordat de betekening voortaan ook rechtsgeldig is als ze gebeurt op het ambtshalve toegekende elektronisch adres en doordat in geval van een niet geslaagde elektronische betekening de gerechtsdeurwaarder enkel een gewone brief moet versturen, zonder een afschrift van de betekende akte, waarin hij meldt dat een elektronische betekening heeft plaatsgevonden. De geadresseerde die het gerechtelijk elektronisch adres niet kan raadplegen, is met die brief niet gebaat omdat hij geen kennis kan nemen van de betekende akte. Bovendien zouden de geadresseerde en zijn advocaat de gegevens van het register in dat geval niet kunnen raadplegen, aangezien zij niet worden vermeld bij de personen die het register kunnen raadplegen. Het recht tot inzage mag niet afhangen van de ontvangst van een bericht waarbij men in kennis wordt gesteld van de gegevens die in het register worden opgeslagen. Het zou overigens de wetgever zelf – en niet de Koning – toekomen om te bepalen hoe de geadresseerde inzage kan krijgen van de gegevens die hem rechtstreeks aanbelangen. De verzoekende partijen merken voorts op dat de betekening de termijn van dagvaarding, bedoeld in de artikelen 707 en 1035 van het Gerechtelijk Wetboek, of de termijn voor verzet, hoger beroep of cassatie, bedoeld in de artikelen 57, 1048, 1051 en 1053 van hetzelfde Wetboek, doet aanvangen. Zij voeren ook aan dat de bestreden bepalingen een discriminatie inhouden inzake de waarborgen die worden geboden in geval van een niet geslaagde elektronische betekening in vergelijking met een niet geslaagde betekening aan de persoon.

A.6.2. De Ministerraad is van oordeel dat de bestreden bepalingen precies ten dienste staan van het recht op een eerlijk proces. De elektronische betekening vormt een bijkomende betekeningwijze met specifieke waarborgen, zonder dat wordt geraakt aan de bestaande wijzen van betekening. De daaruit voortvloeiende verschillen in behandeling zijn redelijk verantwoord en evenredig tot de nagestreefde doelstellingen, namelijk het realiseren van een aanzienlijke tijdswinst, een verhoogde kostenefficiëntie en verbeterde informatie-uitwisseling, een vereenvoudiging van een aantal handelingen evenals een vermindering van de geproduceerde papierberg. De Ministerraad brengt in herinnering dat de beslissing om over te gaan tot de daadwerkelijke toewijzing van een gerechtelijk elektronisch adres aan elke burger, zal worden genomen op basis van de maatschappelijke en digitale evolutie en dat die toewijzing met andere woorden afhankelijk zal zijn van de te verwachten veranderingen inzake beschikbaarheid van de noodzakelijke infrastructuur en van de vaardigheden en kennis die nodig zijn om die infrastructuur te gebruiken. Hij preciseert ook dat indien de elektronische betekening niet mogelijk blijkt, de betekening alsnog aan de persoon moet geschieden, met alle waarborgen die daaraan verbonden zijn. Wat de toegang tot het Centraal register betreft, preciseert de Ministerraad dat de bestreden bepalingen geen afbreuk doen aan de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, die in de toegang van de procespartij, al dan niet vertegenwoordigd, voorziet. De machtiging aan de Koning die in artikel 32^{quater}/1, § 1, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek is vervat, zou voldoende nauwkeurig zijn omschreven en enkel betrekking hebben op de uitvoering van maatregelen waarvan de essentiële elementen door de wetgever zelf zijn geregeld.

A.7.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces in strafzaken, het recht van verdediging, de gelijkheid van wapens en het recht op eerbiediging van het privéleven, doordat de betekening naar keuze van de gerechtsdeurwaarder en afhankelijk van de specifieke omstandigheden van de zaak zowel aan de persoon als op elektronische wijze kan gebeuren en de geadresseerde dus zowel op de woonplaats of verblijfplaats aanwezig moet zijn als zijn gerechtelijk elektronisch adres dagelijks moet raadplegen, wat een bron van rechtsonzekerheid zou zijn. De verzoekende partijen verwijzen op dat punt naar het advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State. Om dezelfde redenen zouden de bestreden bepalingen ook het recht op een eerlijk proces in andere dan strafzaken schenden. Dat recht is naar hun oordeel bijkomend geschonden doordat zij hun gerechtelijk elektronisch adres dagelijks moeten raadplegen zelfs wanneer de geadresseerde toestemming heeft verleend voor de betekening op een adres van elektronische woonstkeuze.

A.7.2. De Ministerraad is van oordeel dat de verzoekende partijen verkeerdelijk veronderstellen dat de geadresseerden zowel het opgelegde gerechtelijk elektronisch adres als het gelijkgestelde gerechtelijk

elektronisch adres dagelijks dienen te raadplegen. Zoals reeds vermeld vergt de invoering van het gerechtelijk elektronisch adres een bijkomende beslissing van de bevoegde overheid. De burger zal evenwel niet tegelijk een gerechtelijk elektronisch adres en een adres van elektronische woonstkeuze kunnen hebben. Zonder de uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming van de geadresseerde kan de gerechtsdeurwaarder bovendien niet betekenen op het laatstgenoemde adres. Er zou dus geen sprake zijn van de aangevoerde rechtsonzekerheid. De bestreden bepalingen geven volgens de Ministerraad blijk van een billijk evenwicht tussen het recht op een eerlijk proces en het recht van verdediging, enerzijds, en het recht van de rechtzoekenden dat hun geding op een efficiënte wijze en binnen een redelijke termijn kan worden afgehandeld, anderzijds.

A.8.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces en meer bepaald de beginselen van onpartijdigheid en onafhankelijkheid doordat de wijze van betekening aan de keuze van de gerechtsdeurwaarder wordt overgelaten. Die kan bijgevolg, in voorkomend geval, op verzoek van zijn opdrachtgever, ervoor opteren om niet te betekenen aan de persoon, terwijl die betekening voorheen voor de rechtzoekende een wezenlijke waarborg was. De keuzemogelijkheid voor de gerechtsdeurwaarder zou bovendien afbreuk doen aan de *standstill*-verplichting van artikel 23 van de Grondwet doordat de rechtzoekenden het recht op de waarborgen van de klassieke betekening kunnen verliezen. Dat recht hangt voortaan immers af van de keuze van de eisende of de vervolgende partij. Het onpartijdigheidsbeginsel zou ook geschonden zijn doordat de gerechtsdeurwaarders zelf een register kunnen opmaken voor eigen gebruik en daar als enige toezicht op uitoefenen.

A.8.2. Naar het oordeel van de Ministerraad is artikel 151, § 1, van de Grondwet, dat de rechterlijke onafhankelijkheid waarborgt, van toepassing op de magistraten van de zetel en van het openbaar ministerie maar niet op de gerechtsdeurwaarders. Ook artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens is niet van toepassing op de gerechtsdeurwaarders, aangezien zij op geen enkele wijze aan de eigenlijke rechtspraak deelnemen. Overigens meent de Ministerraad dat de gerechtsdeurwaarder wel degelijk optreedt als onafhankelijke en onpartijdige juridische actor, wat door de bestreden bepalingen niet in het gedrang wordt gebracht. Ten slotte zouden de verzoekende partijen niet aantonen dat de bestreden bepalingen verband houden met een van de in artikel 23 van de Grondwet opgesomde rechten.

A.9.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces en het vermoeden van onschuld doordat zij iedereen verplichten zich de nodige infrastructuur aan te schaffen om de elektronische betekeningen in strafzaken te ontvangen zonder dat de overheid de kosten daarvan vergoedt.

A.9.2. Het vermoeden van onschuld houdt naar het oordeel van de Ministerraad in dat eenieder die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd voor onschuldig wordt gehouden tot zijn schuld volgens de wet bewezen is. De bestreden bepalingen zouden in geen enkel opzicht afbreuk doen aan dat grondbeginsel van het strafrecht.

A.10.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces en het recht op juridische bijstand doordat zij niet waarborgen dat de overheid de nodige infrastructuur kosteloos ter beschikking stelt, doordat niet elke geadresseerde de vereiste vaardigheid en kennis beschikt om de infrastructuur te gebruiken en doordat personen die van hun vrijheid zijn beroofd geen toegang hebben tot de infrastructuur waarmee ze hun gerechtelijk elektronisch adres kunnen raadplegen.

A.10.2. De Ministerraad herhaalt dat de beslissing om daadwerkelijk aan elke burger een elektronisch adres toe te kennen, afhankelijk is van de maatschappelijke en digitale evolutie. Ten aanzien van de personen die van hun vrijheid zijn beroofd, merkt de Ministerraad op dat de wetgever de keuzemogelijkheid voor de gerechtsdeurwaarder om te betekenen aan de persoon, waarin eerst enkel werd voorzien in burgerlijke zaken, bij amendement heeft uitgebreid tot strafzaken.

A.11.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het recht op eerbiediging van het privéleven doordat het recht op universele dienstverlening krachtens artikel 70 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie beperkt is tot een basisdienst op een vaste locatie, namelijk de hoofdverblijfplaats van de geadresseerde, zodat die verplicht is om thuis te blijven teneinde de elektronische betekening te ontvangen. De verzoekende partijen betogen bovendien dat het recht om zich niet aan te sluiten op een vaste lijn ook een grondrecht is.

A.11.2. Naar het oordeel van de Ministerraad verplichten de bestreden bepalingen de geadresseerde niet om zich aan te sluiten op een vaste lijn en een universele dienst noch om thuis te blijven teneinde een betekening in ontvangst te nemen. De grief zou eraan voorbijgaan dat de bepalingen geen afbreuk doen aan de mogelijkheid om aan de persoon te betekenen, op iedere plaats waar de gerechtsdeurwaarder hem aantreft.

A.12.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen de rechten van oudere personen en personen met een handicap doordat de elektronische betekening een technische hinderpaal in het leven roept die hun zou verhinderen om actief en volledig deel te nemen aan het openbare, maatschappelijke en culturele leven en hun integratie en deelname aan het sociale leven in de weg zou staan. Ook de *standstill*-verplichting van artikel 23 van de Grondwet zou daardoor zijn geschonden.

A.12.2. De Ministerraad herhaalt dat de elektronische betekening een bijkomende betekeniswijze vormt met specifieke waarborgen, zonder dat wordt geraakt aan de bestaande wijzen van betekening, en dat de wetgever zich terdege bewust was van de digitale kloof die nog steeds door de samenleving loopt. De rechten van oudere personen en van personen met een handicap zouden dus niet zijn geschonden.

A.13.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen de waarborg dat de termijn pas ingaat vanaf de ontvangst van de akte en het recht op een eerlijk proces, doordat de betekening wordt geacht te zijn gedaan op de datum van de verzending van het bericht tot betekening op elektronische wijze of op de datum van de verzending van het verzoek tot toestemming tot betekening op elektronische wijze, temeer doordat in dat laatste geval op het moment van de verzending van het verzoek tot toestemming de akte zelf nog niet werd betekend. De verzoekende partijen verwijzen naar het advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State en het arrest nr. 170/2003 van het Hof. Zij vergelijken de bestreden wet ook met de wet van 10 juli 2006 betreffende de elektronische procesvoering.

A.13.2. De Ministerraad leidt uit het voormelde arrest nr. 170/2003 af dat het recht van verdediging is gewaarborgd wanneer de termijnen van rechtspleging ingaan op een datum waarop de geadresseerden van de betekening of de kennisgeving kennis hebben kunnen nemen, zonder dat vereist is dat zij daadwerkelijk kennis hebben genomen van de betekening of de kennisgeving. De geadresseerden zullen meteen kennis kunnen nemen van de inhoud van de betekening op het ogenblik dat het bericht tot elektronische betekening of het verzoek tot toestemming tot elektronische betekening worden verzonden. In dat verband merkt de Ministerraad op dat artikel 47 van het Gerechtelijk Wetboek van toepassing is op de elektronische betekening.

A.14.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het gelijkheidsbeginsel doordat voor de elektronische betekening aan de procureur des Konings niet de regel geldt dat bij gebrek aan ontvangst van een bericht van opening binnen vierentwintig uur na de verzending van het bericht of het verzoek, de gerechtsdeurwaarder de eerstvolgende werkdag een gewone brief van melding van de elektronische betekening aan de geadresseerde moet sturen.

A.14.2. De Ministerraad is van oordeel dat een elektronische betekening aan de procureur des Konings niet vergelijkbaar is met de betekening aan een burger. Door de ervaringen die het openbaar ministerie heeft opgedaan met de werking van de e-Box mag van de procureur des Konings worden verwacht dat hij de werking van het gerechtelijk elektronisch adres kent en dat adres dagelijks zal consulteren. De bestreden bepalingen voeren overigens een soortgelijk onderscheid in als dat waarin artikel 38 van het Gerechtelijk Wetboek voorziet.

A.15.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het recht op eerbieding van het privéleven, de vertrouwelijkheid en het beroepsgeheim doordat het gerechtelijk elektronisch adres of het adres van elektronische woonstkeuze in het exploit moet worden vermeld, zodat het ook wordt meegedeeld aan de persoon op wiens verzoek het exploit wordt betekend. Dat vereiste zou niet noodzakelijk zijn, aangezien de partijen in geval van betwisting die gegevens kunnen neerleggen.

A.15.2. Naar het oordeel van de Ministerraad is er geen sprake van een inmenging in het recht op eerbieding van het privéleven en is de betrokken vermelding in elk geval redelijk verantwoord. Zowel de partijen die bij de betekening betrokken zijn als de rechter moeten immers kunnen vaststellen of de procedure van elektronische betekening regelmatig is verlopen.

A.16.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het gelijkheidsbeginsel, de persoonlijke vrijheid, de persoonlijke levenssfeer en de procedurele rechten van de geadresseerden, met inbegrip van het recht op mentale rust en op de bescherming van de gezondheid, doordat vrijstelling zou worden verleend van het verbod om te betekenen vóór zes uur 's morgens en na negen uur 's avonds en op zaterdag, zondagen en wettelijke feestdagen. Indien dat verbod wel geldt, kan de geadresseerde de naleving ervan niet nagaan bij gebrek aan verplichting om het uur te vermelden in het exploit van dagvaarding.

A.16.2. De Ministerraad merkt op dat uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat artikel 47 van het Gerechtelijk Wetboek van toepassing is op de elektronische betekening en dat een koninklijk besluit ter uitvoering van artikel 32^{quater}/2, § 6, van het Gerechtelijk Wetboek in een systeem van *time-stamping* zal voorzien.

A.17.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het gelijkheidsbeginsel en het recht op eerbiediging van het privéleven, zowel van de geadresseerden als van de opdrachtgevers van een betekening, doordat het « Centraal register van gedematerialiseerde authentieke akten van gerechtsdeurwaarders » niet betrouwbaar en beveiligd is, doordat niet voorzien is in toezicht op de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders die het Centraal register opricht en instaat voor de controle op de werking en het gebruik van het Centraal register en doordat het gebruik van het gerechtelijk elektronisch adres en het adres van elektronische woonstkeuze onvoldoende de vertrouwelijkheid van de gegevens waarborgt gedurende het volledige proces van betekening.

A.17.2. Naar het oordeel van de Ministerraad was de wetgever zich zeer goed bewust van de mogelijke risico's inzake veiligheid en betrouwbaarheid van het systeem van elektronische betekening en heeft hij ter zake in meerdere waarborgen voorzien, onder meer door de aanwijzing van een onafhankelijke « aangestelde voor de gegevensbescherming » binnen de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders. Bovendien zou de grief in wezen gericht zijn tegen de uitvoeringsbepalingen en niet tegen de bestreden wet van 4 mei 2016. De wetgever zelf heeft in de waarborg voorzien dat elke uitvoeringsmaatregel die de Koning neemt, wordt voorafgegaan door het advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Voorts merkt de Ministerraad op dat de bestreden wet geen afbreuk doet aan de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

A.18.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het recht op eerbiediging van het privéleven doordat het Centraal register een verzameling van adressen van elektronische woonstkeuze bevat met het oog op verder gebruik door andere gerechtsdeurwaarders, terwijl de uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming van de geadresseerden uitsluitend een welbepaalde betekening betreft.

A.18.2. De Ministerraad merkt op dat het opstellen van een lijst van adressen van elektronische woonstkeuze en het gebruik ervan noodzakelijk is in het licht van de goede werking van het systeem van elektronische betekening en voor de verwezenlijking van de doelstellingen die de wetgever met het systeem nastreeft. De lijst doet geen afbreuk aan de regel dat voor de eigenlijke betekening op het adres van elektronische woonstkeuze van de geadresseerde steeds diens uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming vereist is. Voor de opmaak en het gebruik van de lijst heeft de wetgever in voldoende waarborgen voorzien.

A.19.1. Volgens de verzoekende partijen schenden de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces en het gelijkheidsbeginsel doordat niet is bepaald op welke wijze de eerste toestemming van de geadresseerde tot betekening op het adres van elektronische woonstkeuze wordt verzocht bij gebrek aan een elektronisch adres en bij gebrek aan een lijst van adressen van elektronische woonstkeuze die immers pas kan worden opgemaakt zodra de geadresseerde zijn eerste toestemming heeft gegeven.

A.19.2. Naar het oordeel van de Ministerraad betreft de kritiek van de verzoekende partijen de uitvoering van de wet van 4 mei 2016, aangezien de wetgever de Koning ermee heeft belast om, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de nadere regels voor de opstelling van de lijst te bepalen.

A.20.1. De verzoekende partijen zijn tot slot van oordeel dat, zelfs als elk van de aangevoerde grieven op zichzelf niet de vernietiging van de bestreden bepalingen zou verantwoorden, het Hof toch tot een vernietiging moet besluiten vanwege een globale schending van de aangevoerde grondrechten en algemene beginselen en vanwege een globale aanzienlijke vermindering van het tot op heden geboden beschermingsniveau.

A.20.2. De Ministerraad verwijst op dit punt naar zijn weerlegging van de overige aangevoerde grieven.

- B -

Ten aanzien van de bestreden bepalingen

B.1.1. De bestreden bepalingen wijzigen het Gerechtelijk Wetboek teneinde de betekening van akten op elektronische wijze mogelijk te maken.

De betekening is « de afgifte van een origineel of een afschrift van de akte ». Zij gebeurt in de regel bij deurwaardersexploot (artikel 32, 1°, van het Gerechtelijk Wetboek). De betekening moet worden onderscheiden van de kennisgeving, zijnde « de toezending van een akte van rechtspleging in origineel of in afschrift ». Zij gebeurt in de regel « langs de postdiensten of per elektronische post aan het gerechtelijk elektronisch adres » (artikel 32, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek).

B.1.2. De bestreden bepalingen voorzien in de juridische basis voor de elektronische betekening door de gerechtsdeurwaarders, enerzijds, en voor een geïnformatiseerde gegevensbank die de betekeningssdossiers zal bevatten, anderzijds (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/006, p. 13).

De betekening op elektronische wijze vormt « een bijkomende betekeningwijze met specifieke waarborgen, zonder dat evenwel wordt geraakt aan de bestaande manieren van betekening met hun bijhorende waarborgen » (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/001, p. 9). Indien geen betekening op elektronische wijze mogelijk is, gebeurt de betekening aan de persoon (artikel 32^{quater}/3, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek).

De invoering van de mogelijkheid om op elektronische wijze te betekenen is « een belangrijke nieuwe stap in het realiseren van een elektronische procesvoering. De geplande hervorming vertaalt zich onder meer in een aanzienlijke tijdswinst, een verhoogde kostenefficiëntie en verbeterde informatie-uitwisseling, een vereenvoudiging van een aantal handelingen evenals in een vermindering van de geproduceerde papierberg » (*ibid.*).

B.1.3. De bestreden artikelen van de wet van 4 mei 2016 houdende internering en diverse bepalingen inzake Justitie bepalen :

« Art. 8. Artikel 32 van het Gerechtelijk Wetboek, vervangen bij de wet van 5 augustus 2006, wordt aangevuld met de bepalingen onder 3°, 4°, 5° en 6°, luidende :

‘ 3° “ woonplaats ” : de plaats waar de persoon in de bevolkingsregisters is ingeschreven als hebbende aldaar zijn hoofdverblijf;

4° “ verblijfplaats ” : iedere andere vestiging, zoals de plaats waar de persoon kantoor houdt of een handels- of nijverheidszaak drijft;

5° “ gerechtelijk elektronisch adres ” : het unieke, door de bevoegde overheid aan een natuurlijk persoon of rechtspersoon toegekende elektronisch adres;

6° “ adres van elektronische woonstkeuze ” : elk ander elektronisch adres waarop een betekening overeenkomstig artikel 32^{quater}/1 kan gebeuren na de uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming door de geadresseerde telkens voor die bepaalde betekening ’.

Art. 9. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 32^{quater}/1 ingevoegd, luidende :

‘ Art. 32^{quater}/1. § 1. De betekening geschiedt elektronisch op het gerechtelijk elektronisch adres. Bij gebreke aan een gerechtelijk elektronisch adres, kan zij ook geschieden op het adres van elektronische woonstkeuze, op voorwaarde dat de geadresseerde telkens voor die bepaalde betekening, volgens de door de Koning bepaalde nadere regels, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, uitdrukkelijk en voorafgaandelijk zijn toestemming heeft gegeven.

Telkens een betekening op elektronische wijze wordt verricht, wordt de geadresseerde volgens de door de Koning bepaalde nadere regels, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, in kennis gesteld van :

1° de gegevens die hem betreffen en die in het in artikel 32^{quater}/2 bedoelde register worden opgeslagen;

2° de categorieën van personen die toegang hebben tot de in de bepaling onder 1° bedoelde gegevens;

3° de bewaartermijn van de in de bepaling onder 1° bedoelde gegevens;

4° de in artikel 32^{quater}/2, § 2, bedoelde verantwoordelijke voor de verwerking;

5° de wijze waarop hij inzage kan verkrijgen van de onder 1° bedoelde gegevens.

§ 2. Binnen vierentwintig uur na de verzending van het bericht tot betekening op elektronische wijze of het verzoek tot toestemming tot betekening op elektronische wijze aan de geadresseerde, laat het in artikel 32^{quater}/2 bedoelde register een bericht van bevestiging van betekening aan de gerechtsdeurwaarder toekomen die de akte heeft betekend. De

betekening wordt in dat geval geacht te zijn gedaan op de datum van de verzending van het voormelde bericht of verzoek.

Bij gebrek aan een bericht van bevestiging van betekening binnen de termijn vermeld in het eerste lid wordt de betekening op elektronische wijze als niet mogelijk beschouwd zoals bedoeld door artikel 32^{quater}/3, § 3.

Bij de opening door de geadresseerde van de akte laat het register een bericht van opening door de geadresseerde toekomen aan de gerechtsdeurwaarder die de akte heeft betekend.

Bij gebrek aan ontvangst van een bericht van opening door de geadresseerde binnen vierentwintig uur na de verzending van het in het eerste lid bedoelde bericht of verzoek aan de geadresseerde, verstuurt de gerechtsdeurwaarder de eerstvolgende werkdag, een gewone brief van melding van de betekening op elektronische wijze aan de geadresseerde. '.

Art. 10. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 32^{quater}/2 ingevoegd, luidende :

‘ Art. 32^{quater}/2. § 1. Bij de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders wordt een geïnformatiseerde gegevensbank opgericht, “Centraal register van gedematerialiseerde authentieke akten van gerechtsdeurwaarders” geheten. Hierin worden de door de Koning aangeduide gegevens en digitale documenten, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, verzameld die nodig zijn om de rechtsgeldigheid van een betekening na te gaan en in rechte vast te stellen. Dit register geldt als authentieke bron voor alle akten die erin zijn opgenomen.

De Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders houdt in dit register een lijst bij van de adressen van elektronische woonstkeuze waarvoor de titularis de in artikel 32^{quater}/1, § 1, bedoelde toestemming heeft gegeven. Deze lijst en de daarin opgenomen gegevens zullen, onder toezicht van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders, uitsluitend door gerechtsdeurwaarders kunnen geraadpleegd worden in uitvoering van hun wettelijke opdrachten en mogen niet aan derden worden verstrekt. De Koning bepaalt, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de nadere regels voor de opstelling, de bewaring en de raadpleging van deze lijst.

§ 2. De Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders wordt met betrekking tot het in paragraaf 1 bedoelde register beschouwd als de verantwoordelijke voor de verwerking in de zin van artikel 1, § 4, van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

Het is de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders verboden om de in paragraaf 1 bedoelde gegevens te verstrekken aan andere dan de in paragraaf 3 bedoelde personen.

De bewaartermijn van de gegevens opgenomen in het in paragraaf 1 bedoelde register bedraagt dertig jaar.

De Koning stelt, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, een procedure vast op grond waarvan de gegevens van een betekening op elektronische wijze onder de door Hem bepaalde voorwaarden op een eerder tijdstip uit het register kunnen worden verwijderd.

§ 3. De magistraten van de rechterlijke orde bedoeld in artikel 58*bis*, de griffiers en de parketsecretarissen, voor zover de raadpleging betrekking heeft op betekeningen die onder hun bevoegdheid vallen, en de gerechtsdeurwaarders, voor zover de raadpleging betrekking heeft op betekeningen die door hun tussenkomst werden verricht, kunnen de gegevens van het in paragraaf 1 bedoelde register rechtstreeks raadplegen.

§ 4. Hij die in welke hoedanigheid ook deelneemt aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in het in paragraaf 1 bedoelde register geregistreerde gegevens of kennis heeft van die gegevens, moet het vertrouwelijk karakter ervan in acht nemen. Artikel 458 van het Strafwetboek is op hem toepasselijk.

§ 5. De Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders staat in voor de controle op de werking en het gebruik van het in paragraaf 1 bedoelde register. In voorkomend geval is hoofdstuk VII van boek IV van deel II van dit Wetboek van toepassing.

§ 6. De Koning bepaalt, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de nadere regels voor de inrichting en werking van het in paragraaf 1 bedoelde register en de gegevens die erin zullen worden opgenomen.

§ 7. Binnen de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders stelt de voorzitter van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders een aangestelde voor de gegevensbescherming aan.

De aangestelde voor de gegevensbescherming is meer bepaald belast met :

1. het verstrekken van deskundige adviezen inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de beveiliging van persoonsgegevens en informatie en inzake hun verwerking;
2. het informeren en adviseren van de voorzitter en de medewerkers die de persoonsgegevens behandelen over hun verplichtingen binnen het kader van deze wet en binnen het algemeen kader van de bescherming van de gegevens en de privacy;
3. het opstellen, het toepassen, het bijwerken en het controleren van een beleid inzake de beveiliging en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer;
4. het vormen van het contactpunt voor de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer;
5. de uitvoering van de andere opdrachten inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de beveiliging die door de Koning worden bepaald, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Bij het uitoefenen van zijn opdrachten handelt de aangestelde voor de gegevensbescherming volledig onafhankelijk en brengt hij rechtstreeks verslag uit aan de voorzitter van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders.

De Koning bepaalt, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de nadere regels volgens welke de aangestelde voor de gegevensbescherming zijn opdrachten uitvoert. '.

Art. 11. In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 32^{quater}/3 ingevoegd, luidende :

‘ Art. 32^{quater}/3. § 1. In strafzaken gebeurt de betekening op elektronische wijze of aan de persoon, naar keuze van de gerechtsdeurwaarder en afhankelijk van de specifieke omstandigheden van de zaak, tenzij het openbaar ministerie eist dat de betekening aan de persoon gebeurt.

§ 2. In andere dan in strafzaken geschiedt de betekening op elektronische wijze of aan de persoon, naar keuze van de gerechtsdeurwaarder, afhankelijk van de omstandigheden eigen aan de zaak.

§ 3. Indien geen betekening op elektronische wijze mogelijk is, geschiedt de betekening aan de persoon. ’.

Art. 12. Artikel 36 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

Art. 13. Artikel 38, § 2, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 24 mei 1985 en gewijzigd bij de wet van 19 oktober 2015, wordt aangevuld met de volgende zinnen :

‘ De betekening aan de procureur des Konings geschiedt bij voorrang op elektronische wijze overeenkomstig artikel 32^{quater}/1. In dat geval is artikel 32^{quater}/1, § 2, vierde lid, niet van toepassing. ’.

Art. 14. Artikel 40, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wetten van 19 oktober 2015 en 5 februari 2016, wordt aangevuld met de volgende zinnen :

‘ De betekening aan de procureur des Konings geschiedt bij voorrang op elektronische wijze overeenkomstig artikel 32^{quater}/1. In dat geval is artikel 32^{quater}/1 § 2, vierde lid, niet van toepassing. ’.

Art. 15. Artikel 42, 7°, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wet van 19 oktober 2015, wordt aangevuld met de volgende zinnen :

‘ De betekening aan de procureur des Konings geschiedt bij voorrang op elektronische wijze overeenkomstig artikel 32^{quater}/1. In dat geval is artikel 32^{quater}/1 § 2, vierde lid, niet van toepassing. ’.

Art. 16. In artikel 43, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wetten van 24 juni 1970 en 24 mei 1985, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

a) de bepaling onder 2° wordt vervangen als volgt :

‘ 2° de naam, de voornaam, het beroep, de woonplaats en, in voorkomend geval, het gerechtelijk elektronisch adres of het adres van elektronische woonstkeuze, de hoedanigheid en de inschrijving in de Kruispuntbank van ondernemingen van de persoon op wiens verzoek het exploit wordt betekend ’;

b) de bepaling onder 3° wordt vervangen als volgt :

‘ 3° de naam, de voornaam, de woonplaats of, bij gebreke van een woonplaats, de verblijfplaats en, in voorkomend geval, het gerechtelijk elektronisch adres of adres van elektronische woonstkeuze en de hoedanigheid van de persoon voor wie het exploit bestemd is; ’.

Art. 17. Artikel 57, eerste lid, van hetzelfde Wetboek, gewijzigd bij de wetten van 24 mei 1985 en 6 april 2010, wordt aangevuld met de woorden ‘ of bij de betekening op elektronische wijze van de beslissing ’ ».

« Art. 123. In artikel 555/1 van hetzelfde Wetboek, vervangen bij de wet van 7 januari 2014 en gewijzigd bij de wet van 8 mei 2014, worden de volgende wijzigingen aangebracht :

a) het eerste lid wordt aangevuld met de bepalingen onder 23° en 24°, luidende :

‘ 23° het in artikel 32^{quater}/2 bedoelde register op te zetten en de controle te verzekeren op de werking en het gebruik ervan, de in artikel 32^{quater}/2 bedoelde lijst bij te houden en de rol op te stellen van de gerechtsdeurwaarders die belast zijn met de betekening van de akten in strafzaken;

24° de registers of bestanden die bij wet aan de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders worden toegewezen, op te richten, te beheren en er toezicht over te houden. ’;

b) in het derde lid worden de woorden ‘ en 22° ’ vervangen door de woorden ‘ , 22°, 23° en 24° ’ ».

« Art. 126. In artikel 1389bis/6, tweede lid, van hetzelfde Wetboek, ingevoegd bij de wet van 29 mei 2000, worden de woorden ‘ en door elk ander bestand of register dat bij wet door de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders wordt opgericht ’ tussen de woorden ‘ bedoeld in artikel 1389bis/8 ’ en de woorden ‘ , geeft de mededeling ’ ingevoegd ».

B.1.4. De bestreden artikelen zijn op 31 december 2016 in werking getreden (artikel 261, zesde lid, van de wet van 4 mei 2016).

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

B.2.1. De Ministerraad betwist het belang van de verzoekende partijen. Zij zouden niet persoonlijk, rechtstreeks en ongunstig worden geraakt door de bestreden bepalingen die het mogelijk maken voor de gerechtsdeurwaarders om, naast de bestaande manieren van betekening, voortaan elektronisch te betekenen. De verzoekende verenigingen zonder

winstoogmerk zouden overigens niet aantonen dat hun maatschappelijk doel door de bestreden bepalingen kan worden geraakt.

B.2.2. De verzoekende partijen voeren aan dat de bestaande manieren van betekening weliswaar worden behouden, maar dat de dagvaardende partij of diens gerechtsdeurwaarder de vorm van betekening kiest en aldus de elektronische betekening kan opleggen zonder instemming van de gedagvaarde persoon. De bestreden bepalingen zouden niet kunnen waarborgen dat elke verzoekende partij daadwerkelijk via elektronische weg de betekening kan ontvangen van een akte van rechtspleging die op hem betrekking heeft.

B.2.3. Aangezien de exceptie van niet-ontvankelijkheid verband houdt met de draagwijdte van de bestreden bepalingen, valt het onderzoek ervan samen met dat van de grond van de zaak.

Ten gronde

B.3. Het enige middel is afgeleid uit een schending van de artikelen 10 tot 13, 23 en 32 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met andere grondwetsbepalingen, bepalingen van internationaal recht en algemene rechtsbeginselen.

B.4. Krachtens de bestreden bepalingen gebeurt de betekening op elektronische wijze of aan de persoon, naar keuze van de gerechtsdeurwaarder en afhankelijk van de specifieke omstandigheden van de zaak. In strafzaken kan het openbaar ministerie eisen dat de betekening aan de persoon gebeurt (artikel 32^{quater}/3, §§ 1 en 2, van het Gerechtelijk Wetboek).

De elektronische betekening gebeurt in beginsel op het gerechtelijk elektronisch adres. Dat is « het elektronisch postadres dat in de toekomst door de bevoegde overheidsdiensten (bv. rijksregister en Kruispuntbank voor de ondernemingen) op unieke wijze zal worden toegekend aan elke natuurlijke en rechtspersoon en waarop die persoon geacht zal worden de communicatie te hebben ontvangen, zoals thans ook geldt voor de fysieke adressen » (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/001, p. 23).

De elektronische betekening kan echter ook gebeuren op het adres van elektronische woonstkeuze, op voorwaarde dat de geadresseerde daarvoor uitdrukkelijk en voorafgaandelijk zijn toestemming heeft gegeven. Die toestemming moet voor elke betekening opnieuw worden verleend (artikel 32^{quater}/1, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek). Zolang de bevoegde overheid geen uniek gerechtelijk elektronisch adres heeft toegekend, kan enkel elektronisch worden betekend op het adres van elektronische woonstkeuze.

Wanneer de gerechtsdeurwaarder een bericht tot elektronische betekening verzendt, krijgt hij binnen de vierentwintig uur « de bevestiging vanwege het register dat de akte daadwerkelijk werd betekend op voormeld adres » (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/001, p. 26). De betekening wordt in dat geval geacht te zijn gedaan op de datum van de verzending van het voormelde bericht. Als de gerechtsdeurwaarder binnen die termijn geen bericht van bevestiging krijgt, wordt de elektronische betekening als niet mogelijk beschouwd (artikel 32^{quater}/1, § 2, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek) en dient de betekening aan de persoon te gebeuren (artikel 32^{quater}/3, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek).

Een bericht van bevestiging houdt in dat « de betekening op rechtsgeldige wijze werd verricht en rechtsgevolgen sorteert » (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/001, p. 26). Om de betekende akte te consulteren – of om zijn toestemming te verlenen om te laten betekenen op het adres van elektronische woonstkeuze – dient de geadresseerde vervolgens een link naar het beveiligd digitaal platform aan te klikken. Bij het aanklikken van deze link wordt de geadresseerde gevraagd zich « te identificeren en te authenticeren op basis van e-ID en pincode of een technisch evenwaardige manier (authentieke bron). Enkel na een correcte en volledige identificatie is de toestemming tot betekenen op het adres van elektronische woonstkeuze geldig en wordt toegang verleend tot de inhoud van de akte » (*ibid.*, p. 24).

Als bijkomende waarborg ontvangt de gerechtsdeurwaarder een bericht zodra de geadresseerde het bericht tot elektronische betekening – of het verzoek tot toestemming om elektronisch te betekenen – daadwerkelijk heeft geopend. Als hij geen dergelijk bericht heeft ontvangen binnen vierentwintig uur na verzending van het bericht of verzoek, dient hij de eerstvolgende werkdag een gewone brief aan de geadresseerde te sturen waarin hij meldt dat een elektronische betekening werd gedaan.

B.5. Het enige middel omvat tal van uiteenlopende grieven. Het Hof onderzoekt die grieven in zoverre de verzoekende partijen verduidelijken in welk opzicht de bestreden bepalingen de in het middel aangevoerde bepalingen en beginselen schenden.

De grieven van de verzoekende partijen hebben betrekking op het recht op eerbiediging van het privéleven, het wettigheidsbeginsel, het recht op een behoorlijke rechtsbedeling, het gelijkheidsbeginsel en de *standstill*-verplichting.

Wat betreft het recht op eerbiediging van het privéleven

B.6.1. Artikel 22 van de Grondwet bepaalt :

« Ieder heeft recht op eerbiediging van zijn privéleven en zijn gezinsleven, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden door de wet bepaald.

De wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel waarborgen de bescherming van dat recht ».

Artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens bepaalt :

« 1. Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan met betrekking tot de uitoefening van dit recht dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving nodig is in het belang van 's lands veiligheid, de openbare veiligheid, of het economisch welzijn van het land, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen ».

De draagwijdte van de voormelde verdragsbepaling is analoog aan die van de voormelde grondwetsbepaling, zodat de waarborgen die beide bepalingen bieden, een onlosmakelijk geheel vormen.

B.6.2. Het recht op eerbiediging van het privéleven, zoals gewaarborgd in de grondwets- en verdragsbepalingen, beoogt in wezen de personen te beschermen tegen

inmengingen in hun privéleven. Dat recht heeft een ruime draagwijdte en omvat onder meer de bescherming van persoonsgegevens en van persoonlijke informatie.

B.6.3. De rechten die bij artikel 22 van de Grondwet en bij artikel 8 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens worden gewaarborgd, zijn evenwel niet absoluut.

Zij sluiten een overheidsinmenging in het recht op eerbiediging van het privéleven niet uit, maar vereisen dat zij wordt toegestaan door een voldoende precieze wettelijke bepaling, dat zij beantwoordt aan een dwingende maatschappelijke behoefte in een democratische samenleving en dat zij evenredig is met de daarmee nagestreefde wettige doelstelling. Die bepalingen houden voor de overheid bovendien de positieve verplichting in om maatregelen te nemen die een daadwerkelijke eerbiediging van het privéleven verzekeren, zelfs in de sfeer van de onderlinge verhoudingen tussen individuen.

B.6.4. Doordat artikel 22 van de Grondwet aan de bevoegde wetgever de bevoegdheid voorbehoudt om vast te stellen in welke gevallen en onder welke voorwaarden afbreuk kan worden gedaan aan het recht op eerbiediging van het privéleven, waarborgt het aan elke burger dat geen enkele inmenging in dat recht kan plaatsvinden dan krachtens regels die zijn aangenomen door een democratisch verkozen beraadslagende vergadering.

Een delegatie aan een andere macht is evenwel niet in strijd met het wettigheidsbeginsel voor zover de machtiging voldoende nauwkeurig is omschreven en betrekking heeft op de tenuitvoerlegging van maatregelen waarvan de essentiële elementen voorafgaandelijk door de wetgever zijn vastgesteld.

Naast de formele wettigheidsvereiste legt artikel 22 van de Grondwet eveneens de verplichting op dat de inmenging in het recht op eerbiediging van het privéleven in duidelijke en voldoende nauwkeurige bewoordingen wordt geformuleerd die het mogelijk maken de hypothesen te voorzien waarin de wetgever een dergelijke inmenging in het recht op eerbiediging van het privéleven toestaat.

B.7.1. De verzoekende partijen voeren in de eerste plaats aan dat de bestreden bepalingen het recht op eerbiediging van het privéleven schenden doordat de overheid een uniek gerechtelijk elektronisch adres toekent aan natuurlijke personen en rechtspersonen,

doordat zij de geadresseerde zouden verplichten een aansluiting op een openbaar communicatienetwerk te nemen en thuis te blijven teneinde de elektronische betekening te ontvangen, doordat de gebruikte infrastructuur de veiligheid en betrouwbaarheid van de elektronische betekening niet zou waarborgen en doordat de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders een lijst van adressen van elektronische woonstkeuze mag bijhouden die de gerechtsdeurwaarders in uitvoering van hun opdracht kunnen raadplegen, terwijl de uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming van de geadresseerden uitsluitend een welbepaalde betekening betreft.

B.7.2. Anders dan de verzoekende partijen aanvoeren, kennen de bestreden bepalingen geen uniek gerechtelijk elektronisch adres toe, maar voorzien zij in de mogelijkheid tot betekening op het gerechtelijke elektronisch adres of, bij gebrek daaraan, op het adres van elektronische woonstkeuze. Zij houden geen verplichting in voor de geadresseerden van een elektronische betekening om een aansluiting op een openbaar communicatienetwerk te nemen noch om thuis te blijven teneinde de elektronische betekening te ontvangen.

De toekenning van een uniek gerechtelijk elektronisch adres vergt een beslissing van de bevoegde overheid (artikel 32, 5°, van het Gerechtelijk Wetboek). Het voorzien in de mogelijkheid tot elektronische betekening houdt op zichzelf geen inmenging in het recht op eerbiediging van het privéleven in.

In zoverre het gerechtelijk elektronisch adres zou worden geacht tot het privéleven te behoren, wordt de toekenning van een dergelijk adres, zoals het vaststellen van de woonplaats (artikel 32, 3°, van het Gerechtelijk Wetboek), verantwoord door de vooropgestelde doelstellingen van een behoorlijke en efficiënte rechtsbedeling.

B.7.3. De elektronische betekening is aldus opgevat dat enkel na een correcte en volledige identificatie toegang wordt verleend tot de inhoud van de akte. In de parlementaire voorbereiding wordt verduidelijkt dat de gerechtelijke gegevens en akten enkel beschikbaar worden gesteld op een beveiligd digitaal platform. Zij « blijven dus ten allen tijde binnen het speciaal daartoe opgericht en beveiligd register en er worden dus op geen enkel ogenblik akten of gerechtelijke gegevens verstuurd naar een e-mailadres » (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/001, p. 24).

B.7.4. De gegevens en digitale documenten, die nodig zijn om de rechtsgeldigheid van een betekening na te gaan en in rechte vast te stellen, worden verzameld in het « Centraal register van gedematerialiseerde authentieke akten van gerechtsdeurwaarders » dat als geïnformatiseerde gegevensbank binnen de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders wordt opgericht. De daarin op te nemen gegevens en documenten worden door de Koning aangeduid na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Dit register geldt als authentieke bron voor alle akten die erin zijn opgenomen (artikel 32^{quater}/2, § 1, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek). Het register maakt het niet enkel mogelijk om de betekeningen vanuit technisch oogpunt te verrichten en met de nodige controle te organiseren, maar ook om op snelle wijze alle noodzakelijke informatie op dat vlak ter beschikking te stellen van de betrokken actoren (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/001, p. 4).

In de parlementaire voorbereiding zet de bevoegde minister uiteen dat het register « een aanzienlijke werklastvermindering en kostenbesparing voor de parketsecretariaten tot stand [brengt] dankzij de vermindering van de manuele administratieve handelingen : keuze van gerechtsdeurwaarder gebeurt op basis van objectieve criteria door het informaticaplatform, papieren verzending van de dossiers tussen de parketten en van de parketten naar de gerechtsdeurwaarders en terug, komen te vervallen, verwittiging van alle betrokken partijen kan elektronisch aangestuurd worden mede dankzij de e-box waarover de juridische beroepen zullen beschikken en de wettelijke woonstkeuzeregeling die reeds werd ingevoerd. Het is ook een stap vooruit [door] de creatie van het elektronisch dossier en een vermindering van de archiefruimte nodig voor de betekeningssdossiers » (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/006, p. 13).

B.7.5. Een elektronische betekening op het adres van elektronische woonstkeuze is enkel mogelijk wanneer de geadresseerde voor die bepaalde betekening uitdrukkelijk en voorafgaandelijk zijn toestemming heeft gegeven (artikel 32^{quater}/1, § 1, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

De kostenbesparing, op het vlak van papier, personeel en tijd, die met de elektronische betekening wordt nagestreefd, zou in ruime mate teniet worden gedaan wanneer telkens per brief de toestemming moet worden gevraagd om op het eerder gebruikte adres van

elektronische woonstkeuze te betekenen. Het gebruik van dat adres wordt met bijzondere waarborgen omringd.

De Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders houdt in het reeds vermelde register een lijst bij van de adressen van elektronische woonstkeuze waarop reeds met toestemming van de geadresseerde werd betekend. Die lijst en de daarin opgenomen gegevens mogen, onder toezicht van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders, enkel door de gerechtsdeurwaarders worden geraadpleegd voor de uitoefening van hun wettelijke opdrachten en mogen niet aan derden worden doorgegeven. Het komt de Koning toe, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de nadere regels te bepalen voor de opstelling, de bewaring en de raadpleging van die lijst (artikel 32^{quater}/2, § 1, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

De gerechtsdeurwaarders oefenen weliswaar een vrij beroep uit maar zijn tegelijk ministeriële ambtenaren, die volgens een geëigende procedure worden benoemd, die hun medewerking verlenen aan de uitvoering van de openbare dienst van het gerecht, die door een beroepsgeheim zijn gehouden en die aan een bijzonder tuchtstelsel zijn onderworpen (zie de artikelen 509 tot 548 van het Gerechtelijk Wetboek).

Ten slotte staat het de geadresseerde vrij het verzoek tot toestemming om op het adres van elektronische woonstkeuze te betekenen af te wijzen en kan hij zich verzetten tegen de registratie van zijn adres van elektronische woonstkeuze met toepassing van artikel 12 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

B.7.6. De grieven zijn niet gegrond.

B.8.1. De verzoekende partijen voeren voorts aan dat de bestreden bepalingen het recht op eerbieding van het privéleven, de vertrouwelijkheid en het beroepsgeheim schenden doordat het gerechtelijk elektronisch adres of het adres van elektronische woonstkeuze in het exploit moet worden vermeld, zodat het adres ook wordt meegedeeld aan de persoon op wiens verzoek het exploit wordt betekend.

B.8.2. Krachtens artikel 43, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek moet het exploit van betekening op straffe van nietigheid onder meer de naam, de voornaam en de woonplaats vermelden van de persoon op wiens verzoek het exploit wordt betekend alsook van de persoon voor wie het exploit bestemd is. Bij artikel 16 van de bestreden wet heeft de wetgever daaraan toegevoegd dat het exploit ook, in voorkomend geval, het gerechtelijk elektronisch adres of het adres van elektronische woonstkeuze van beide personen moet vermelden.

B.8.3. In zoverre het gerechtelijk elektronisch adres of het adres van elektronische woonstkeuze zou worden geacht tot het privéleven te behoren, wordt de vermelding van een dergelijk adres in het exploit van betekening, zoals het vermelden van de woonplaats, verantwoord door de vooropgestelde doelstellingen van een behoorlijke en efficiënte rechtsbedeling.

B.8.4. De grief is niet gegrond.

B.9.1. De verzoekende partijen voeren aan dat de bestreden bepalingen het gelijkheidsbeginsel en het recht op eerbiediging van het privéleven, zowel van de geadresseerden als van de opdrachtgevers van een betekening, schenden doordat het « Centraal register van gedematerialiseerde authentieke akten van gerechtsdeurwaarders » niet betrouwbaar en beveiligd is, doordat niet voorzien is in toezicht op de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders die het Centraal register opricht en instaat voor de controle op de werking en het gebruik van het Centraal register en doordat het gebruik van het gerechtelijk elektronisch adres en het adres van elektronische woonstkeuze onvoldoende de vertrouwelijkheid van de gegevens waarborgt gedurende het volledige proces van betekening.

B.9.2. Zoals in B.7.3 is vermeld, worden de gerechtelijke gegevens en akten niet rechtstreeks verstuurd naar een e-mailadres maar worden zij enkel beschikbaar gesteld op een beveiligd digitaal platform waar zij door de geadresseerde kunnen worden geraadpleegd na een correcte en volledige identificatie. De wetgever heeft bovendien in bijkomende waarborgen voorzien.

De bestreden bepalingen doen geen afbreuk aan de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van

persoonsgegevens. De Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders wordt met betrekking tot het Centraal register beschouwd als de verantwoordelijke voor de verwerking in de zin van die wet. Zij mag de in het register opgenomen gegevens niet verstrekken aan andere personen dan degene die de wetgever heeft aangeduid (artikel 32^{quater}/2, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek).

De wetgever heeft uitdrukkelijk bepaald dat iedere deelnemer aan de verzameling, de verwerking of de mededeling van de in het register opgenomen gegevens en iedereen die kennis heeft van die gegevens het vertrouwelijk karakter ervan in acht moet nemen en dat artikel 458 van het Strafwetboek, dat de schending van het beroepsgeheim strafbaar stelt, op hen van toepassing is (artikel 32^{quater}/2, § 4, van het Gerechtelijk Wetboek). De gerechtsdeurwaarders zijn zoals vermeld ook aan een bijzonder tuchtstelsel onderworpen.

Bovendien heeft de wetgever voorzien in de aanwijzing van een aangestelde voor de gegevensbescherming binnen de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders, die volledig onafhankelijk optreedt en die onder meer belast is met het verstrekken van deskundige adviezen inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de beveiliging van persoonsgegevens en met het opstellen, het toepassen, het bijwerken en het controleren van een beleid inzake de beveiliging en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (artikel 32^{quater}/2, § 7, van het Gerechtelijk Wetboek).

Ten slotte komt het de Koning toe de nadere regels voor de inrichting en werking van het Centraal register en de erin opgenomen gegevens te bepalen, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (artikel 32^{quater}/2, § 6, van het Gerechtelijk Wetboek). In de parlementaire voorbereiding heeft de bevoegde minister bevestigd « dat eerlang de nodige besluiten zullen worden uitgevaardigd waarin de noodzakelijke technische specificaties en vereisten bepaald worden. Daarbij zal er uiteraard over gewaakt worden dat de documenten in kwestie voldoende beveiligd zijn » (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/006, pp. 48-49).

B.9.3. De grieven zijn niet gegrond.

Wat betreft het wettigheidsbeginsel

B.10.1. De verzoekende partijen voeren aan dat de bestreden bepalingen het wettigheidsbeginsel schenden doordat het gerechtelijk elektronisch adres door de « bevoegde overheid » wordt toegekend, zonder dat de wetgever zelf die « bevoegde overheid » bepaalt, en doordat de Koning wordt toegestaan de door de wetgever bepaalde termijn van dertig jaar voor het bewaren van de gegevens van een elektronische betekening te verkorten.

B.10.2. De Grondwet vereist een wetgevend optreden voor het instellen van rechtbanken, voor de organisatie ervan op jurisdictioneel vlak en voor het statuut van de rechters (zie arrest nr. 138/2015, 15 oktober 2015, B.40.1), maar dat vereiste geldt niet voor de gehele regeling van de rechtspleging. Het in artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens vervatte vereiste dat een rechtbank dient te worden ingesteld « bij de wet » heeft een soortgelijke draagwijdte (zie o.a. EHRM, 12 januari 2016, *Miracle Europe Kft* t. Hongarije, §§ 47-52).

Zelfs voor de aspecten van het recht op een behoorlijke rechtsbedeling waarvoor een wetgevend optreden vereist is, staat het wettigheidsbeginsel een delegatie aan de Koning niet in de weg voor zover de machtiging voldoende nauwkeurig is omschreven en betrekking heeft op de tenuitvoerlegging van maatregelen waarvan de essentiële elementen voorafgaandelijk door de wetgever zijn vastgesteld.

B.10.3. De bestreden bepalingen hebben geen betrekking op de inrichting en organisatie van de rechtbanken, noch op het statuut van de rechters.

B.10.4. Zoals blijkt uit B.7.2, houdt de mogelijkheid tot elektronische betekening op zichzelf geen inmenging in het recht op eerbiediging van het privéleven in, zodat de machtiging aan de « bevoegde overheid » om een gerechtelijk elektronisch adres toe te kennen het in artikel 22 van de Grondwet vervatte wettigheidsbeginsel, vermeld in B.6.4, niet kan schenden.

B.10.5. Het bewaren van de gegevens in het register van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders valt daarentegen wel onder het toepassingsgebied van de voormelde grondwetsbepaling. De machtiging aan de Koning is evenwel niet in strijd met het

wettigheidsbeginsel. Hij mag de door de wetgever bepaalde termijn van dertig jaar voor het bewaren van de gegevens van een elektronische betekening enkel verkorten, niet verlengen. Een bespoediging van het verwijderen van de gegevens uit het register, vermindert het risico op een schending van het recht op eerbiediging van het privéleven. De Koning kan bovendien de procedure voor een versnelde verwijdering slechts vaststellen na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

B.10.6. Telkens een betekening op elektronische wijze wordt verricht, wordt de geadresseerde op de hoogte gebracht van de hem betreffende gegevens die in het register worden opgeslagen, van de categorieën van personen die toegang hebben tot die gegevens, van de bewaartermijn van die gegevens, van de verantwoordelijke voor de verwerking van die gegevens en van de wijze waarop hij inzage kan krijgen van die gegevens (artikel 32^{quater}/1, § 1, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

De wetgever heeft de essentie van die kennisgeving zelf geregeld en hij vermocht de nadere regeling daarvan aan de Koning toe te vertrouwen, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

B.10.7. De grieven zijn niet gegrond.

Wat betreft het recht op een behoorlijke rechtsbedeling

B.11.1. De verzoekende partijen voeren allereerst aan dat de bestreden bepalingen op discriminerende wijze afbreuk doen aan het recht op een behoorlijke rechtsbedeling, doordat zij niet dezelfde waarborgen bieden in geval van een niet geslaagde elektronische betekening als degene die gelden in geval van een niet geslaagde betekening aan de persoon. Zij merken meer bepaald op dat in geval van een niet geslaagde elektronische betekening de gerechtsdeurwaarder enkel een gewone brief moet versturen, zonder een afschrift van de betekende akte, waarin hij meldt dat een elektronische betekening heeft plaatsgevonden.

B.11.2. Indien de betekening niet aan de persoon kan worden gedaan, geschiedt zij aan de woonplaats of, bij gebrek aan woonplaats, aan de verblijfplaats van de geadresseerde en, voor een rechtspersoon, aan de maatschappelijke of de administratieve zetel. Het afschrift van

de akte wordt ter hand gesteld aan een bloedverwante, aanverwante, dienstbode of aangestelde van de geadresseerde (artikel 35 van het Gerechtelijk Wetboek).

Als dat laatste niet mogelijk is, bestaat de betekening in het door de gerechtsdeurwaarder achterlaten aan de woonplaats of, bij gebrek aan woonplaats, aan de verblijfplaats van de geadresseerde, van een afschrift van het exploit onder gesloten omslag met vermelding van het kantoor van de gerechtsdeurwaarder, de naam en voornaam van de geadresseerde, de plaats van betekening en de vermelding « Pro Justitia - Dadelijk af te geven » (artikel 38, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek).

B.11.3. Indien de elektronische betekening niet mogelijk is, dient de betekening aan de persoon te gebeuren (artikel 32^{quater}/3, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek). Dat is het geval wanneer de geadresseerde geen gerechtelijk elektronisch adres heeft en hij evenmin heeft toegestemd om op een adres van elektronische woonstkeuze te betekenen. In dat geval zijn de voormelde artikelen 35 en 38 van het Gerechtelijk Wetboek van toepassing indien de betekening niet aan de persoon kan worden gedaan en is er geen sprake van een verschil in behandeling.

B.11.4. Indien de geadresseerde een gerechtelijk elektronisch adres heeft of indien hij heeft toegestemd om op een adres van elektronische woonstkeuze te betekenen, is de elektronische betekening wel mogelijk en krijgt de gerechtsdeurwaarder in beginsel binnen de vierentwintig uur de bevestiging vanwege het register dat de akte daadwerkelijk werd betekend op het betrokken adres. Dat betekent niet dat het bericht van betekening werd gelezen. Daarom ontvangt de gerechtsdeurwaarder een bericht zodra de geadresseerde het bericht tot elektronische betekening heeft geopend. Als hij geen dergelijk bericht heeft ontvangen binnen vierentwintig uur na verzending van het bericht van betekening, dient hij de eerstvolgende werkdag een gewone brief aan de geadresseerde te sturen waarin hij meldt dat een elektronische betekening werd gedaan (artikel 32^{quater}/1, § 2, vierde lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

Wanneer de betekening gebeurde op een adres van elektronische woonstkeuze, heeft de geadresseerde zijn uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming verleend tot de betrokken elektronische betekening en volstaat het dat hij per brief erop wordt geattendeerd dat de

elektronische betekening daadwerkelijk heeft plaatsgevonden opdat hij de akte op het beveiligd digitaal platform zal kunnen raadplegen.

Wanneer de betekening gebeurde op het door de bevoegde overheid toegekende gerechtelijk elektronisch adres, is het evenwel mogelijk dat de geadresseerde geen toegang heeft tot dat adres en dus de akte niet zal kunnen raadplegen. De Ministerraad verduidelijkt in dat verband dat « de beslissing om over te gaan tot de daadwerkelijke toewijzing van een gerechtelijk elektronisch adres aan elke burger, zal [...] worden genomen in functie van de maatschappelijke en digitale evolutie » en dat die toewijzing met andere woorden « afhankelijk [zal] zijn van de te verwachten veranderingen inzake beschikbaarheid van de noodzakelijke infrastructuur en van de vaardigheden en kennis die nodig zijn om die infrastructuur te gebruiken ». In de parlementaire voorbereiding beklemtoonde de bevoegde minister « dat de regering inderdaad oog moet hebben voor de digitale kloof. Daarom is het ook nog geen uitgemaakte zaak of en op welk tijdstip men nog uitsluitend op elektronische wijze zal betekenen en aan iedereen een gerechtelijk elektronisch adres zal worden toegekend. Hierover moet nog grondig worden nagedacht en overlegd » (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/006, p. 49).

B.11.5. Zoals in B.10.6 is vermeld, wordt de geadresseerde op de hoogte gebracht van de hem betreffende gegevens die in het register worden opgeslagen alsook van de wijze waarop hij inzage kan krijgen van die gegevens (artikel 32^{quater}/1, § 1, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek).

Dat recht op inzage van de opgeslagen gegevens is overigens niet afhankelijk van die kennisgeving, maar vloeit rechtstreeks voort uit de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, zoals in de parlementaire voorbereiding werd bevestigd :

« Omwille van de gevoeligheid van de verzamelde informatie wordt de toegang uitdrukkelijk voorbehouden en beperkt tot de beroepsgroepen of personen die betrokken zijn, hetzij bij de betekening, hetzij bij de controle van de rechtsgeldigheid ervan. De toegang voor de procespartij, al dan niet vertegenwoordigd, is gelegen in de bepalingen van de Wet op de Privacy die deze toegang ten allen tijde verzekeren. Hieraan wordt geen afbreuk gedaan » (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/001, p. 27).

B.11.6. Onder het in B.11.4 bedoelde voorbehoud, namelijk de zekerheid dat eenieder in staat is zijn elektronisch adres en de hem betekende akte te raadplegen, zijn de grieven niet gegrond.

B.12.1. De verzoekende partijen voeren voorts aan dat de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces, zowel in strafzaken als in andere zaken, schenden doordat de betekening naar keuze van de gerechtsdeurwaarder en afhankelijk van de specifieke omstandigheden van de zaak zowel aan de persoon als op elektronische wijze kan gebeuren en de geadresseerde dus zowel op zijn woonplaats of verblijfplaats aanwezig moet zijn als zijn gerechtelijk elektronisch adres dagelijks moet raadplegen, wat een bron van rechtsonzekerheid zou zijn. Bovendien zou de geadresseerde zijn gerechtelijk elektronisch adres dagelijks moeten raadplegen, zelfs wanneer hij toestemming heeft verleend voor de betekening op een adres van elektronische woonstkeuze.

B.12.2. Uit de beoordeling van de vorige grieven blijkt dat de wetgever zowel voor de betekening aan de persoon als voor de elektronische betekening in een procedure heeft voorzien voor het geval de betekening niet mogelijk is. Die procedure waarborgt het recht op een behoorlijke rechtsbedeling.

B.12.3. Zoals uit artikel 32^{quater}/1, § 1, eerste lid, van het Gerechtelijk Wetboek blijkt, is de betekening op het adres van elektronische woonstkeuze maar mogelijk wanneer geen gerechtelijk elektronisch adres bestaat. De wetgever heeft dus uitgesloten dat de geadresseerde twee verschillende elektronische adressen moet raadplegen.

B.12.4. De grieven zijn niet gegrond.

B.13.1. De verzoekende partijen voeren aan dat de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces, meer bepaald de beginselen van onpartijdigheid en onafhankelijkheid, schenden doordat de wijze van betekening aan de keuze van de gerechtsdeurwaarder wordt overgelaten en doordat de gerechtsdeurwaarders zelf een register kunnen opmaken voor eigen gebruik en daar als enigen toezicht op uitoefenen.

B.13.2. De gerechtsdeurwaarder is weliswaar een ministeriële ambtenaar die zijn medewerking verleent aan de uitvoering van de openbare dienst van het gerecht en die in de

ogen van het publiek onafhankelijkheid en onpartijdigheid dient uit te stralen, maar hij neemt niet deel aan de eigenlijke rechtsprekende functie of het daadwerkelijk op gang brengen van een vervolging. De onafhankelijkheid en onpartijdigheid van het gerecht, die door artikel 151, § 1, van de Grondwet en artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens worden gewaarborgd, hebben enkel betrekking op de magistraten van de zetel en van het openbaar ministerie.

Bijgevolg kan de schending van die bepalingen, in samenhang gelezen met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, niet ten aanzien van de gerechtsdeurwaarders worden aangevoerd.

B.13.3. De grieven zijn niet gegrond.

B.14.1. De verzoekende partijen voeren aan dat de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces en het vermoeden van onschuld schenden doordat zij iedereen verplichten om zich de nodige infrastructuur aan te schaffen om de elektronische betekeningen in strafzaken te ontvangen zonder dat de overheid de kosten daarvan vergoedt.

B.14.2. Krachtens artikel 6.2 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens wordt eenieder die wegens een strafbaar feit wordt vervolgd voor onschuldig gehouden totdat zijn schuld volgens de wet wordt bewezen.

B.14.3. De door de bestreden bepalingen ingevoerde regeling inzake de elektronische betekening doet geen vermoeden van schuld ontstaan. Het loutere feit dat de overheid de kosten van de benodigde infrastructuur niet vergoedt, kan onder het in B.11.4 vermelde voorbehoud niet worden geacht het vermoeden van onschuld in het gedrang te brengen.

B.14.4. De grief is niet gegrond.

B.15.1. De verzoekende partijen voeren aan dat de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces en het recht op juridische bijstand schenden doordat zij niet waarborgen dat de overheid de nodige infrastructuur kosteloos ter beschikking stelt, doordat niet elke geadresseerde de vereiste vaardigheid en kennis beschikt om de betrokken infrastructuur te gebruiken en doordat personen die van hun vrijheid zijn beroofd geen toegang hebben tot de

infrastructuur waarmee ze hun gerechtelijk elektronisch adres kunnen raadplegen. De bestreden bepalingen zouden ook de rechten van oudere personen en personen met een handicap schenden doordat de elektronische betekening hun deelname aan het openbare leven zou belemmeren.

B.15.2. Zoals is vermeld in B.11.4 was de wetgever zich ervan bewust dat niet iedereen over de benodigde infrastructuur en de vereiste vaardigheden en kennis beschikt om een gerechtelijk elektronisch adres te kunnen raadplegen en zal de bevoegde overheid pas tot de daadwerkelijke toewijzing van een gerechtelijk elektronisch adres aan elke burger overgaan wanneer die infrastructuur voorhanden is en die vaardigheden en kennis in voldoende mate en voor alle bevolkingsgroepen verwezenlijkt zijn.

B.15.3. Ten aanzien van personen die van hun vrijheid zijn beroofd, dient inzonderheid het openbaar ministerie erover te waken dat hun recht op een eerlijk proces wordt gewaarborgd. In strafzaken kan het openbaar ministerie krachtens artikel 32^{quater}/3, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek eisen dat de betekening aan de persoon gebeurt. Die bepaling dient aldus te worden begrepen dat de betekening daadwerkelijk aan de persoon gebeurt wanneer die geen toegang heeft tot zijn gerechtelijk elektronisch adres.

B.15.4. Onder het in B.11.4 en in B.15.3 bedoelde voorbehoud, zijn de grieven niet gegrond.

B.16.1. De verzoekende partijen voeren aan dat de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces, meer bepaald de waarborg dat de termijn pas ingaat vanaf de ontvangst van de akte, schenden doordat de betekening wordt geacht te zijn gedaan op de datum van de verzending van het bericht tot betekening op elektronische wijze of op de datum van de verzending van het verzoek tot toestemming tot betekening op elektronische wijze.

B.16.2. Wanneer de gerechtsdeurwaarder een bericht tot elektronische betekening of een verzoek tot toestemming om elektronisch te betekenen verzendt, krijgt hij binnen de vierentwintig uur na de verzending van dat bericht of verzoek een bevestiging dat de akte daadwerkelijk werd betekend op het elektronisch adres. Krachtens artikel 32^{quater}/1, § 2, eerste lid, laatste zin, van het Gerechtelijk Wetboek wordt de betekening in dat geval « geacht te zijn gedaan op de datum van de verzending van het voormelde bericht of verzoek ».

Wanneer het een verzoek tot toestemming om elektronisch te betekenen betreft, blijkt uit B.4 dat na het geldig verlenen, op het beveiligd digitaal platform, van de toestemming tot betekenen op het adres van elektronische woonstkeuze, onmiddellijk toegang wordt verleend tot de inhoud van de akte (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/001, p. 24), zodat ook in dat geval de betekening wordt geacht te zijn gedaan op de datum van verzending van het vermelde verzoek.

B.16.3. Krachtens artikel 57 van het Gerechtelijk Wetboek begint de termijn voor verzet, hoger beroep en voorziening in cassatie, tenzij de wet anders bepaalt, bij de betekening van de beslissing aan de persoon of aan de woonplaats, vanaf de afgifte of het achterlaten van het afschrift (zoals vastgesteld in de artikelen 38 en 40 van hetzelfde Wetboek) of bij de betekening op elektronische wijze van de beslissing.

B.16.4. Vanaf de bevestiging dat de akte daadwerkelijk werd betekend op het gerechtelijk elektronisch adres of het adres van elektronische woonstkeuze, staat vast dat de geadresseerde van de betekende akte kennis heeft kunnen nemen op het moment van de elektronische betekening. Het is immers eigen aan een elektronische betekening dat het verzonden bericht terstond toekomt op het elektronisch adres van de geadresseerde.

Het is redelijk verantwoord dat de wetgever, om rechtsonzekerheid te vermijden, de termijnen van rechtspleging laat lopen vanaf een datum die niet afhankelijk is van de handelwijze van de partijen. Hij heeft daarbij niettemin in bijkomende waarborgen voorzien.

Als de gerechtsdeurwaarder geen bevestiging ontvangt binnen vierentwintig uur na verzending van het bericht tot elektronische betekening of van het verzoek tot toestemming om elektronisch te betekenen, dient hij onmiddellijk over te gaan tot de betekening aan de persoon.

Als de gerechtsdeurwaarder wel een bericht van bevestiging krijgt maar, binnen dezelfde termijn, geen bericht ontvangt dat de geadresseerde het bericht tot elektronische betekening of het verzoek tot toestemming om elektronisch te betekenen daadwerkelijk heeft geopend, dient hij de eerstvolgende werkdag een gewone brief aan de geadresseerde te sturen waarin hij meldt dat een elektronische betekening werd gedaan.

Bovendien mag krachtens artikel 47 van het Gerechtelijk Wetboek geen betekening worden gedaan vóór zes uur 's morgens en na negen uur 's avonds, noch op een zaterdag, zondag of wettelijke feestdag behalve in spoedeisende gevallen en met rechterlijke toestemming. Zoals uit de parlementaire voorbereiding blijkt, geldt die bepaling ook voor de elektronische betekening (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/001, p. 26).

B.16.5. De grief is niet gegrond.

B.17.1. De verzoekende partijen voeren aan dat de bestreden bepalingen onder meer de procedurele rechten van de geadresseerden schenden doordat vrijstelling zou worden verleend van het verbod om te betekenen vóór zes uur 's morgens en na negen uur 's avonds en op zaterdagen, zondagen en wettelijke feestdagen.

B.17.2. Zoals is vermeld in B.16.4 geldt artikel 47 van het Gerechtelijk Wetboek ook voor de elektronische betekening, zodat de grief op dat punt zonder grondslag is.

B.17.3. De verzoekende partijen voeren voorts aan dat, indien het verbod van betekening op bepaalde tijdstippen toepassing vindt, de geadresseerde de naleving van dat verbod niet kan nagaan bij gebrek aan vermelding van het uur van betekening in het exploit van dagvaarding.

Zoals blijkt uit de parlementaire voorbereiding van de bestreden wet wordt « in een time-stamping systeem voorzien. Het koninklijk besluit in uitvoering van artikel 32^{quater}/2, § 6, zal dat systeem van time-stamping omschrijven » (*Parl. St.*, Kamer, 2015-2016, DOC 54-1590/001, pp. 26-27). Het komt de bevoegde rechter toe de grondwettigheid van dat koninklijk besluit te beoordelen.

B.17.4. De grief is niet gegrond.

B.18.1. De verzoekende partijen voeren ten slotte aan dat de bestreden bepalingen het recht op een eerlijk proces en het gelijkheidsbeginsel schenden doordat niet is bepaald op welke wijze om de eerste toestemming van de geadresseerde tot betekening op het adres van elektronische woonstkeuze wordt verzocht bij gebrek aan een elektronisch adres en bij gebrek

aan een lijst van adressen van elektronische woonstkeuze die immers pas kan worden opgemaakt zodra de geadresseerde zijn eerste toestemming heeft gegeven.

B.18.2. De wetgever heeft de Koning opgedragen, na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, de nadere regels te bepalen voor de opstelling van de lijst van de adressen van elektronische woonstkeuze waarop reeds met toestemming van de geadresseerde werd betekend (artikel 32^{quater}/2, § 1, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek). De Koning dient bij het uitvaardigen van die regels met name het recht op een eerlijk proces en het gelijkheidsbeginsel te eerbiedigen. Het komt niet het Hof maar de bevoegde rechter toe daarop toe te zien.

B.18.3. De grief is niet gegrond.

Wat het gelijkheidsbeginsel betreft

B.19.1. De verzoekende partijen voeren aan dat de bestreden bepalingen het gelijkheidsbeginsel schenden doordat voor de elektronische betekening aan de procureur des Konings niet de regel geldt dat bij gebrek aan ontvangst van een bericht van opening binnen vierentwintig uur na de verzending van het bericht of het verzoek, de gerechtsdeurwaarder de eerstvolgende werkdag een gewone brief van melding van de elektronische betekening aan de geadresseerde moet sturen.

B.19.2. Wanneer de in B.11.2 vermelde betekening aan de woonplaats of verblijfplaats van de geadresseerde materieel onmogelijk is, wordt een afschrift van het exploit overhandigd aan de procureur des Konings van het betrokken rechtsgebied. Hetzelfde geldt wanneer de woning waar de persoon aan wie wordt betekend zijn woonplaats heeft, klaarblijkelijk verlaten werd zonder dat hij de overbrenging van woonplaats heeft gevraagd. Op verzoek van de procureur des Konings worden de nodige maatregelen getroffen opdat het afschrift binnen de kortst mogelijke tijd bij de betrokkene toekomt (artikel 38, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek).

Bij artikel 13 van de bestreden wet heeft de wetgever gepreciseerd dat de betekening aan de procureur des Konings bij voorrang op elektronische wijze geschiedt overeenkomstig artikel 32^{quater}/1. In dat geval is artikel 32^{quater}/1, § 2, vierde lid, dat de verplichting oplegt aan de gerechtsdeurwaarder tot het verzenden van een gewone brief indien hem niet binnen vierentwintig uur werd bevestigd dat de geadresseerde de hem betekende akte heeft geopend, niet van toepassing. De wetgever mag immers redelijkerwijze veronderstellen dat de procureur des Konings de hem betekende akten onverwijld opent. Hetzelfde geldt ten aanzien van de bestreden artikelen 14 en 15 van de wet van 4 mei 2016.

B.19.3. De grief is niet gegrond.

Wat de standstill-verplichting betreft

B.20.1. In verschillende grieven voeren de verzoekende partijen een schending aan van artikel 23 van de Grondwet, doordat de bestreden bepalingen het bestaande beschermingsniveau zouden verminderen.

B.20.2. Artikel 23 van de Grondwet waarborgt inzake de erin vervatte rechten een *standstill*-verplichting die eraan in de weg staat dat de bevoegde wetgever het beschermingsniveau dat wordt geboden door de van toepassing zijnde wetgeving in aanzienlijke mate vermindert zonder dat daarvoor redenen zijn die verband houden met het algemeen belang.

B.20.3. Zonder dat het nodig is te onderzoeken of artikel 23 van de Grondwet en de daarin vervatte *standstill*-verplichting van toepassing is, blijkt uit het onderzoek van de vorige grieven dat de bestreden bepalingen, onder het in B.11.4 en in B.15.3 bedoelde voorbehoud, niet als een achteruitgang inzake de rechtsbescherming van de rechtzoekenden kunnen worden beschouwd.

B.20.4 De grief is niet gegrond.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt het beroep onder voorbehoud van wat in B.11.4 en B.15.3 is vermeld.

Aldus gewezen in het Nederlands, het Frans en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 5 oktober 2017.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

E. De Groot